

Plikt och etik

Osäkerhet inför anmälningssplikt inom yrkesgruppen
legitimerade djursjukskötare

Elsa Flyg & Linn-Josefin Båge

Plikt och etik. Osäkerhet inför anmälningsplikt inom yrkesgruppen legitimerade djursjukskötare

Duty and Ethics. Uncertainty Amongst Veterinary Nurses Regarding Reporting Animal Welfare Cases

Elsa Flyg & Linn-Josefin Båge

Handledare: Helena Röcklinsberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd (fd HMH); Avdelningen för etologi och djurskydd

Examinator: Rebecka Westin, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd (fd HMH); Avdelningen för miljö, omsorg och djurhälsa

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad

Kurskod: EX0994

Program: Djursjukskötprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2024

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: Anmälningsplikt, anmälan, djurhälsopersonal, djurplågeri, djurvälstånd, djurskydd, djurskyddslagen, djurskyddsinspektör, djursjukskötare, etik, enkätstudie, intervju, Jordbruksverket, länsstyrelsen, osäkerhet, rapportera, rutiner, rädsla, vanvård, välfärd

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Avdelningen för etologi och djurskydd

Sammanfattning

En viktig del av djurhälsopersonalens arbete är att uppmärksamma misstänkta fall av vanvård och att genom anmälningsplikten föra dialog med både djurägare och länsstyrelsen för att se till djurens bästa. Detta arbete undersöker hur legitimerade djursjuksköterskor ställer sig till anmälningsplikten och om det finns en osäkerhet kring hur den bör efterföljas.

Arbetet inleddes med intervjuer med två representanter från länsstyrelsen. Den ena från länsstyrelsen i Uppsala och den andra från länsstyrelsen i Södermanland. Representanterna fick svara på frågor om hur anmälningsplikten är utformad, hur de resonerade kring motiveringar att inte anmäla, samt att de ombads förtydliga kring anonymitet för den som anmäler och risker med en anmälan. Statistik från respektive län erhöles även. En enkät spreds sedan till 107 djurkliniker i Sverige där legitimerade djursjukskötare uppmanades att berätta om eventuella osäkerheter de har inför anmälningsplikten. Enkäten undersökte även i vilken mån respondenterna ansvarar för att anmäla, vem som upprättade anmälningar om de inte själva gjorde det samt hur de resonerade kring upprättade och icke upprättade anmälningar. Enkäten besvarades av 95 respondenter.

Resultaten av enkäten visade att det finns en utbredd osäkerhet och rädsla hos de djursjukskötare som svarat på enkäten när det kommer till att anmäla misstänkta fall av vanvård till länsstyrelsen. Anledningarna varierade men däribland uttrycktes oklarhet kring vem det yttersta ansvaret ligger hos då somliga djursjukskötare känner att veterinären bör vara den som upprättar anmälan. En annan anledning till osäkerhet är rädsla för negativa konsekvenser för djuret och risker för att bli utsatt för hot av förargade djurägare. Dessa rädslor är inte helt grundlösa men enligt representanter från länsstyrelsen finns alternativet att i stället upprätta en anmälan i klinikens namn, på det sätt uppfylls fortfarande anmälningsplikten.

Om en anmälan uteblir på grund av osäkerhet eller rädsla för konsekvenserna kan detta leda till att djur riskerar att utsättas för utökat lidande eller död. Att anmäla leder inte automatiskt till djurförbud eller rättslig påföljd för en djurägare utan kan vara ett hjälpmedel för djurägaren som kanske inte har den information denne behöver för att korrekt vårda sitt djur. Normativa etiska teorier kan appliceras när djursjukskötare väger mellan att upprätta en anmälan eller inte och kan fungera som riktlinjer för ett ställningstagande.

Nyckelord: Anmälningsplikt, anmälan, djurhälsopersonal, djurplågeri, djurvelfärd, djurskydd, djurskyddslagen, djurskyddsinspektör, djursjukskötare, etik, enkätstudie, intervju, Jordbruksverket, länsstyrelsen, osäkerhet, rapportera, rutiner, rädsla, vanvård, välfärd

Abstract

A crucial part of working as veterinary professionals is identifying cases of animal abuse and neglect. The duty of reporting animal welfare cases includes maintaining a dialog with both pet owners and the County Administrative Board. This study aims to examine licensed veterinary nurses' views on the duty to report animal welfare discrepancies and if there are any uncertainties surrounding the duty to report.

Initially, interviews with two representatives from the Swedish County Administrative Board were held. One representative was from Uppsala and the other from Södermanland. The representatives were asked questions about how the reporting obligation is formulated and their stance on motives not to report animal abuse. The representatives were also asked to clarify how anonymity for the person reporting can be obtained, and to elaborate on the risks associated with reporting to the County Administrative Board. Statistics from both counties were also accessed. Subsequently, a survey was distributed to 107 veterinary clinics in Sweden where licensed animal nurses were encouraged to express their uncertainties about the reporting obligation. The survey also investigated to what extent the respondents are responsible for reporting, who filed reports if they did not do it themselves, and their reasoning surrounding filed and unfiled reports. The survey was answered by 95 respondents.

The results of the survey revealed that there is widespread uncertainty and fear among the respondents when it comes to reporting suspected animal neglect to the County Administrative Board. The reasons for this varied, but among them was uncertainty about where the ultimate responsibility lies, as some veterinary nurses feel that the veterinarian should be the one to file the report. Another reason for uncertainty was fear of negative consequences for the animal and risks of being subjected to threats from disgruntled pet owners. These fears are not entirely unfounded, but according to representatives from the County Administrative Board, there is the option of filing a report in the clinic's name and not the singular member of staff's, thereby still fulfilling the reporting obligation.

A missed report due to uncertainty or fear of the consequences a report may have, can in the worst-case scenario lead to animals suffering or dying as a result of neglect. Reporting does not automatically result in an animal ban or legal consequences for an animal owner but can instead be a tool for the owner who may not have the information they need to properly care for their animal. Normative ethical theories can be applied to situations where veterinary nurses feel uncertain about whether to report or not.

Keywords: animal abuse, animal cruelty, animal welfare, animal welfare officer, county administrative board, pet, pet owners, report, reporting, report, veterinary nurse, veterinary nursing, veterinary technician

Innehållsförteckning

TABELLFÖRTECKNING	7
FIGURFÖRTECKNING	8
INLEDNING	9
VAD INNEBÄR ANMÄLNINGSPLIKT?.....	9
BAKGRUND.....	9
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	10
MATERIAL OCH METOD	12
INTERVJUER.....	12
ENKÄT	12
LITTERATUR.....	13
RESULTAT	15
INTERVJU MED LÄNSSTYRELSENA I UPPSALA LÄN OCH SÖDERMANLANDS LÄN	15
ENKÄTUNDERSÖKNING.....	18
DISKUSSION	24
MATERIAL OCH METOD	24
ENKÄT	24
INTERVJU.....	27
ETIK.....	28
DYGDETIK.....	28
PLIKTETIK	29
KONSEKVENSETIK.....	30
PROFESSIONSETIK	31
KONKLUSION	33
REFERENSER	35
TACK	37

Tabellförteckning

Tabell 1: Distribution över motivationer till varför anmälningar inte upprättats	19
Tabell 2. Vem upprättade anmälan?.....	21

Figurförteckning

Figur 1: Djurskyddslagen; anmälningsplikt	17
Figur 2. Fråga ett, med exkluderande svarsalternativ; Har du i ditt kliniska arbete ställts inför en situation där du kände att en anmälan till länsstyrelsen borde upprättas?	20
Figur 3. Fråga två; Upprättades en anmälan?.....	19
Figur 4. Fråga 3; Upprättade du personligen anmälan?	20

Inledning

Vad innebär anmälningsplikt?

Mellan åren 1971 och 2010 hade endast legitimerade veterinärer anmälningsplikt enligt den då gällande förordningen med allmänna veterinärinstruktioner. Sedan 2010 innefattar anmälningsplikten all djurhälsopersonal (Jordbruksverket, 2010). Djurhälsopersonal innefattar, enligt Länsstyrelsen "[...] personer som arbetar inom behörighetsreglerade yrken inom djurens hälso- och sjukvård." (Länsstyrelsen, 2024). Enligt ovan nämnda paragraf i djurskyddslagen är anmälningsplikten en del av legitimationen för djursjukskötare.

Anmälningsplikten för djurhälsopersonal är lagstadgat i djurskyddslagen och återfinns i det åttonde kapitlet.

Om den som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ska han eller hon anmäla detta till kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående. (Djurskyddslagen, SFS nr: 2018:1192 kap 8, §18)

Länsstyrelsen ser till att djurskyddslagen efterföljs både inom privat, klinisk och industriell djurhållning. Jordbruksverket arbetar efter djurskyddslagen och formulerar föreskrifter och användningsområden för olika djurslag.

"Jordbruksverket ansvarar för de detaljerade reglerna. Länsstyrelsen är den regionala myndigheten för djurskydd som kontrollerar så att reglerna följs" (Jordbruksverket, 2023)

Bakgrund

I detta arbete undersöks hur anmälningsplikten efterföljs av djursjukskötare och vilka etiska ställningstaganden som ligger bakom utförda – och icke utförda –

anmälningar. Arbetet undersöker även vad som väger tyngst hos djursjukskötare – rädsla eller plikt.

Det kan finnas en osäkerhet på kliniker när en anmälning kommer på tal. Vem vill ta beslutet och vara den som står för anmälan? Kan det slutgiltiga ansvaret läggas på veterinären? Är det en tendens som kvarstått sedan tiden då endast veterinärer hade anmälningsplikt?

Syfte och frågeställningar

Syftet med det här arbetet är att belysa eventuell problematik kring utförandet av anmälningar till länsstyrelser, att öka förståelsen för legitimerade djursjukskötares situation på landets kliniker, samt att kartlägga bakomliggande motiveringar till utförda men även icke utförda anmälningar.

Frågeställningarna som undersöks är:

- Vad finns det för osäkerheter kring anmälningsplikt för legitimerade djursjukskötare?
- Upprättar legitimerade djursjukskötare anmälningar om vanvård av djur?
- Vilken yrkesroll har de personer som upprättar anmälningarna om inte djursjukskötare?
- Finns det en okunskap gällande hur en anmälan går till?
- Vilka etiska perspektiv kan vi använda för att analysera huruvida en anmälning ska upprättas eller ej?

Genom att uppmärksamma rädslor eller osäkerheter kan sedan olika lösningar/förklaringar till dessa presenteras. Med detta arbete ämnar vi att minska antalet uteblivna anmälningar, underlätta för den som står i valet och kvalet, samt utbilda om hur en anmälan går till för att undvika att okunskap leder till att en nödvändig anmälan inte upprättas.

Material och metod

Intervjuer

Inledningsvis intervjuades en representant från länsstyrelsen Södermanland respektive Uppsala län för att få en inblick i deras arbete och för att ge en bakgrund för kommande enkätstudier. Statistik insamlades från den intervjuade personalen över rapporterade djurskyddsanmälningar i nämnda län och gällde för år 2021-2023 för att verifiera den muntliga informationen som angavs.

Frågorna skickades ut till representanterna en vecka innan intervjun för att underlätta för dem att formulera svar, förbereda eventuell statistik och för att ge en mer sammanhängande intervju.

I resultatpresentationen presenteras representanterna med bokstäverna A för länsstyrelsen Södermanland och B för länsstyrelsen Uppsala. Detta för att bistå med anonymitet för representanterna.

Enkät

Enkätdelen av studien utfördes genom mjukvaran Netigate och riktade sig till legitimerade djursjukskötare i hela Sverige. Enkäten riktades till både kliniskt aktiva djursjukskötare och de med tidigare erfarenhet av klinisk verksamhet. Detta för att få ett större svarsunderlag då yrkesgruppen är relativt liten. Deltagandet var frivilligt och valet av kliniker enkäten skickades till gjordes för att få en spridning som innefattade statistik från hela landet.

Enkäten var upplagd genom att de intervjuade fick varierande svarsalternativ beroende på förevarande svar. Alla som blev intervjuade fick således inte svara på en helt identisk enkät i slutändan. Detta gjordes i syfte att göra den mer personligt anpassad till personen i fråga.

Enbart legitimerade djursjukskötare som antingen är eller har varit kliniskt aktiva ombads att delta. Bakgrundsinformation om kön, ålder, län och hur länge de arbetat efterfrågades ej. Detta för att ge anonymitet för respondenterna då ämnet kan anses som känsligt och en brist på anonymitet kunde minska svarsgraden.

För att sprida enkäten till kliniker i hela Sverige användes e-postadresser till alla kliniker inom koncernerna Evidensia och Anicura, vilka år 2018 hade 23% respektive 17% av marknadsandelarna av Sveriges sammantagna veterinärvård.

(Konkurrensverket, 2018). Adresserna hämtades direkt från de båda koncernernas hemsida. Sökningar efter djurkliniker utfördes via kartapplikationen Google Maps. Ett mindre antal kliniker valdes ut och inkluderade i gruppen enkäten skickades till. Genom att skicka till alla kliniker i de 2 största koncernerna blev urvalet spritt över hela landet, samt att klinikerna var av olika storlekar. De fristående klinikerna som lades till var främst väl omtalade kliniker som dök upp med en sökning på veterinärkliniker i kart-applikationen. Utöver de omtalade klinikerna skickades enkäten även till kliniker nära SLU i Uppsala, samt Universitetsdjursjukhuset eftersom dessa kan väntas vara vana vid att enkäter skickas från studenter. Sammanlagt inkluderades 107 kliniker.

Klinikerna ombads via e-post att sprida enkäten till sina anställda djursjukskötare. Från och med att enkäten skickades hade deltagarna 30 dagar på sig att svara. En påminnelse skickades ut 13 dagar senare där slutdatum ändrades till 4 dagar senare. Respondenterna hade därför endast 17 dagar på sig att svara på enkäten, inte 30 dagar som meddelades från början. Denna förändring gjordes på grund av tidsbrist och högre deltagarengagemang än väntat.

Utformningen av enkäten gjordes på så sätt att första frågan gallrade ut dem som aldrig varit i en situation aktuell för studiens innehåll. De som gallrades ut uppmanades dock att skriva i en fritextruta om de hade något att tillägga som var av relevans för studien.

Nittiofem svar erhöles och utav de 95 personer som svarade på enkäten var det 80 personer som fullföljde enkäten.

Litteratur

Litteratursökningen för detta arbete har främst gjorts genom Google Scholar, SLU:s bibliotekstjänst Primo samt Web of Science. Litteraturen består av vetenskapliga artiklar men även studentarbeten och rapporter. Orsaken till användningen av studentarbeten och rapporter var att dessa hade resurser till manuellt sammanställd statistik från flera olika myndigheter, däribland länsstyrelsen, Jordbruksverket, fack och välgörenhetsorganisationer. Statistiken från rapporten från djurskyddsorganisationen Djurskyddet (2023) har delvis kontrollerats genom intervjuerna med anställda på länsstyrelsen i Uppsala samt Södermanland. Årsrapporter från länen har även konsulterats och statistiken från dessa använts som analysunderlag. Etiklitteraturen hittades med hjälp av handledare Helena Röcklinsberg och valdes utifrån dess relevans och applikation för ämnet. Klassiska verk som Immanuel Kants ”Metaphysics of Morals” har haft stor påverkan på den

globala etiska diskursen och myntade begreppet pliktetik, men en modernare tolkning av den amerikanska filosofen och djuretikern Christine M. Korsgaard har använts. För mer vårdinriktat perspektiv på etiska frågor har boken "Etikboken - etik för vårdande yrken" av Sandman och Kjellström konsulterats.

Resultat

Intervju med länsstyrelserna i Uppsala län och Södermanlands län

I följande stycken presenteras intervjufrågorna och svaren. Texten i blockcitat presenteras ordagrant och den flytande texten består av komprimerade svar. De två företrädarna representeras med bokstäverna A (länsstyrelsen Södermanland) och B (länsstyrelsen Uppsala) ~~initialer~~.

Hur går en anmälan till och vad händer efter den kommit in till länsstyrelsen?

Representant A informerar om att en anmälan kan komma in via telefon, e-post eller brev. Beroende på vilken länsstyrelse man vänder sig till kan det finnas alternativ att en anmälan upprättas genom ett formulär direkt på hemsidan.

När anmälan kommer in till länsstyrelsen görs en bedömning av djurskyddshandläggare hur akut samt hur allvarlig anmälan är. Det kontrolleras även om det finns historik på djurägaren sedan tidigare. Vissa ärenden, de bedömda som mindre allvarliga eller de som anses vara svåra att utreda, bemöts genom att ett brev skickas ut till djurägaren där de blir informerade om vilka lagar som gäller, vad anmälan gäller samt vilka förbättringar som måste utföras. I allvarligare fall åker de ut till djurägaren och gör en bedömning av vilka åtgärder som skall vidtas, berättar A.

Kategoriseras anmälningarna på något sätt mellan olika djurhälsopersonal?

A svarar:

Ja, vi har tre kategorier, kan man säga. Anmälan från allmänhet, och där hamnar ju alla anmälningar som är anonyma för där vet vi inte vilken kategori den tillhör, och även de som inte faller in i de två mer specifika kategorierna vi har. För vi har en kategori som heter anmälan från veterinär, och då är det när det är uppenbart en veterinär eller klinik som gör anmälan. Och sen har vi kategorin som heter "anmälan från annan", och där hamnar polisen som gör anmälan, kronofogden, hemtjänsten. Alltså de som genom sitt yrke har upptäckt någonting som de anmäler till oss. Så där kan ju också annan djurhälsopersonal hamna, som inte är veterinär. (A, 2024)

Kan anmälan ledas tillbaka till den som anmäler, från djurägarens håll? Det vill säga finns det risker för den som anmäler att denne blir kontaktad av en arg djurägare?

A svarar:

(...) gör man en anmälan och lämnar kontaktuppgifter i anmälan så är det ju så att den som blir anmäld har rätt att se anmälan och då kan man ju se att det är den här personen som anmält mig. Så visst förekommer det att djurhållare ringer upp den som anmält och är upprörda och arga och så där. (...) jag tror att det är därför som många veterinärkliniker försöker göra att anmälan görs i klinikens namn eller att chefsveterinären står för anmälan eller så att inte en enskild djursjukskötare eller liksom veterinär ska stå med sitt namn. Sen kan man ju - vi får ju ofta journalkopior och så där. Där framgår ju såklart vad den veterinären heter som undersökt djuret och så där. Men jag tror ändå det är bra att man ser att anmälan kommer från den här kliniken, inte från den här enskilda personen. (A, 2024)

Anmälan om vanvård m.m.

28 a § Om den som tillhör djurhälsopersonalen i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, ska denne anmäla detta till kontrollmyndigheten. Lag (2009:303).

Figur 1: Djurskyddslagen; anmälningsplikt

I anmälningsplikten (se figur 1) framgår det inte om anmälan kan vara anonym eller inte. Måste en anmälan upprättas under ens eget namn eller har man uppfyllt plikten även om man gör en anonym anmälan?

Representant B resonerar kring att det viktigaste är att en anmälan kommer in. Om man som djurhälsopersonal känner sig ovillig att stå på anmälan på grund av oro föreslår hon att anmälan upprättas i klinikens namn. Då har man definitivt uppfyllt anmälningsplikten, menar hon. Däremot kan det uppstå problem om en anmälan skickas in anonymt och länsstyrelsen ser att djuret besökt en veterinär och det inte har kommit en anmälan från denna veterinär, fortsätter hon. Det kan leda till att länsstyrelsen vill utreda veterinären. Detta kan dock lösas ändå genom att veterinären visar att den upprättat anmälan anonymt.

A svarar att:

Nej alltså man skulle ju kunna göra en anonym anmälan också och säga att det här djuret har varit här och så men det är svårt för det kommer ju att framkomma till djurägare, de kommer ju förstå att anmälan kommer från kliniken där man har varit. Men vi kräver inte att det ska vara en enskild veterinär som står för anmälan utan för oss räcker det att det kommer från den här kliniken. (A, 2024)

Väger en djursjukskötares anmälan tyngre än en anonym anmälan?

Enligt B väger en anmälan från djurhälsopersonal tyngre än en anmälan från allmänheten eller en anonym anmälan. Något som A också uttrycker. De menar att en anmälan från någon inom djurhälsopersonalen alltid väger tungt då det är en person med kompetens inom djurens hälsa som upprättat anmälan. B, betonar även att anmälningar från djurhälsopersonal, oavsett titel, rankar högt då de även vill behålla förtroendet mellan djurhälsopersonalen och länsstyrelsen. Ett argument många har för att inte anmäla är att "nu har de ju faktiskt kommit in, om vi anmäler kanske de inte gör det nästa gång" - Har ni sett tendenser som tyder på att detta stämmer? Hur ställer du dig till detta ställningstagande utifrån din yrkesroll?

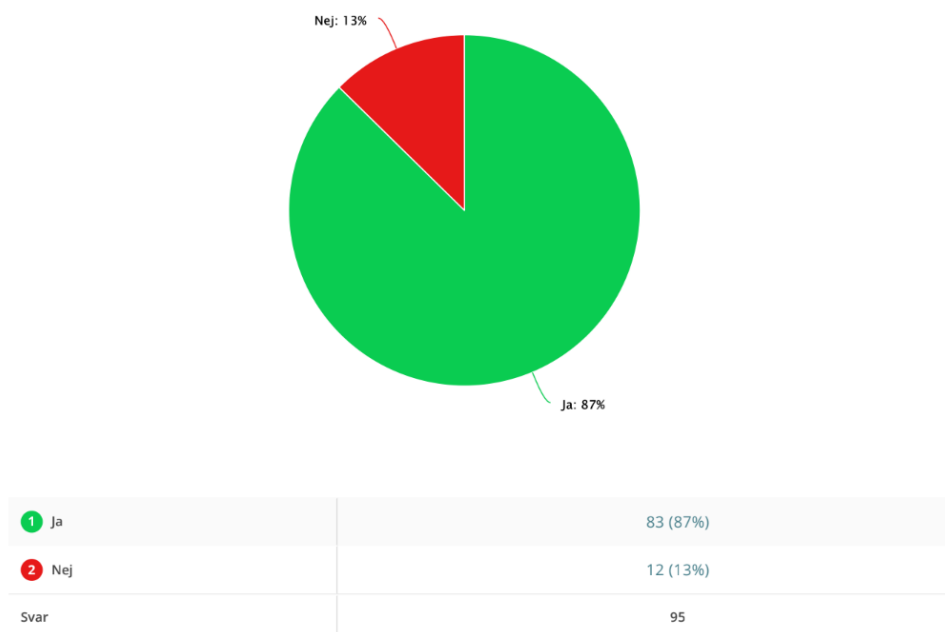
Båda parter framhävde att argumentet belyser ett komplicerat dilemma. Å ena sidan, menar A, är det sant att om man som djurhälsopersonal har en positiv relation med en djurägare och sedan anmäler denne kan detta leda till att djurägaren tappar förtroende för personalen och därför hoppar runt till andra kliniker tills de hittar en som inte anmäler, något som B, också belyser. Å andra sidan kan en person inom djurhälsopersonalen bara se djuret utanför sin hemmiljö, fortsätter A, medan en anmälan kan göra att någon från länsstyrelsen åker ut och kontrollerar hur djuret har det hemma. Med andra ord gör en anmälan att en grundligare bild av djurets tillstånd och hemförhållanden kan tas i beaktande.

Enkätundersökning

Nedan följer en redovisning av resultaten i diagramform med hänvisningar till vilka svar som kopplades till vilka följdfrågor.

Fråga 1

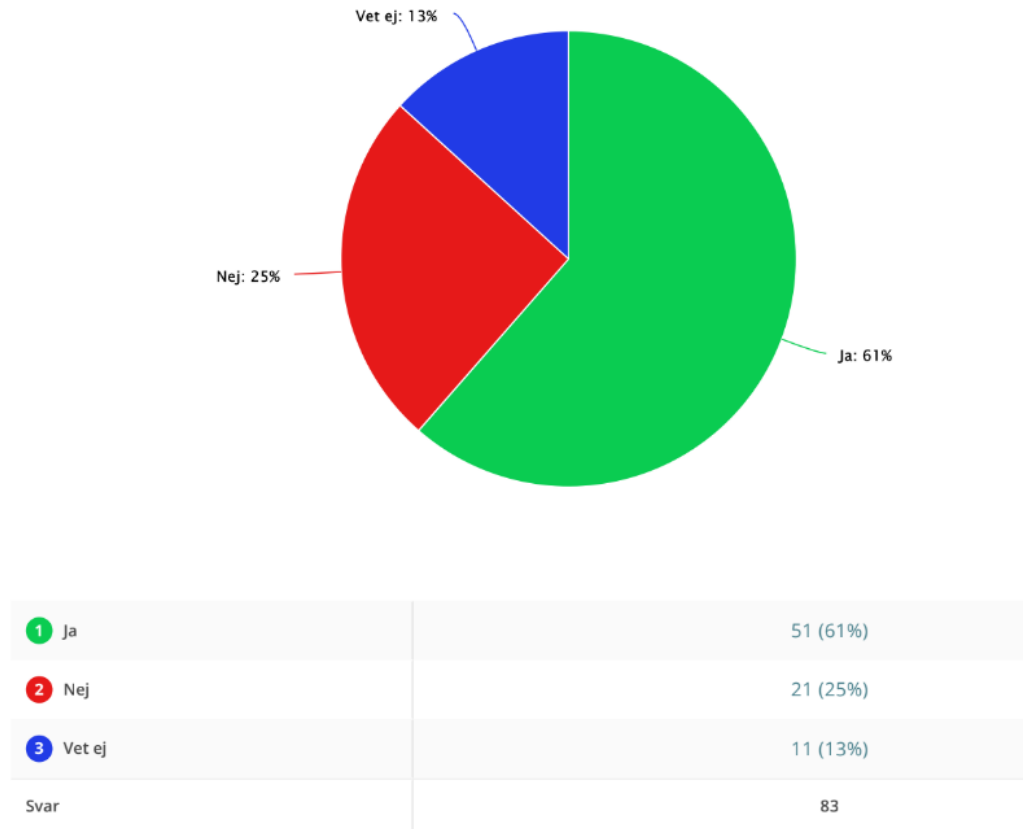
Med första frågan ”Har du i ditt kliniska arbete ställts inför en situation där du känt att en anmälan till länsstyrelsen borde upprättas” undersöktes det om respondenterna i sitt kliniska arbete upplevt att djurägaren brister i sin omvårdnad av djuret och borde anmälas enligt djurskyddslagstiftningen. Resultatet redovisas i figur 2.

Figur 22. Resultat av fråga ett i enkäten: ”Har du i ditt kliniska arbete ställts inför en situation där du kände att en anmälan till länsstyrelsen borde upprättas?”

Fråga 2

Om respondenterna svarade ”Ja” på föregående fråga fick de svara på om en anmälan upprättades. Svaren redovisas i figur 3.

Figur 3 3. Resultat från fråga två i enkäten; ”Upprättades en anmälan?”

Fråga 3

Utifrån fråga två kan vi sedan etablera ett flöde – de som svarade ja på frågan om en anmälan i denna situation upprättades skickades vidare till en fråga om det var de personligen som upprättade anmälan eller om det var annan person ur djurhälsopersonalen. Om de svarade nej fick de i stället motivera varför ingen anmälan upprättats. Tabell 1: Distribution över motiveringar till varför anmälningar inte upprättats

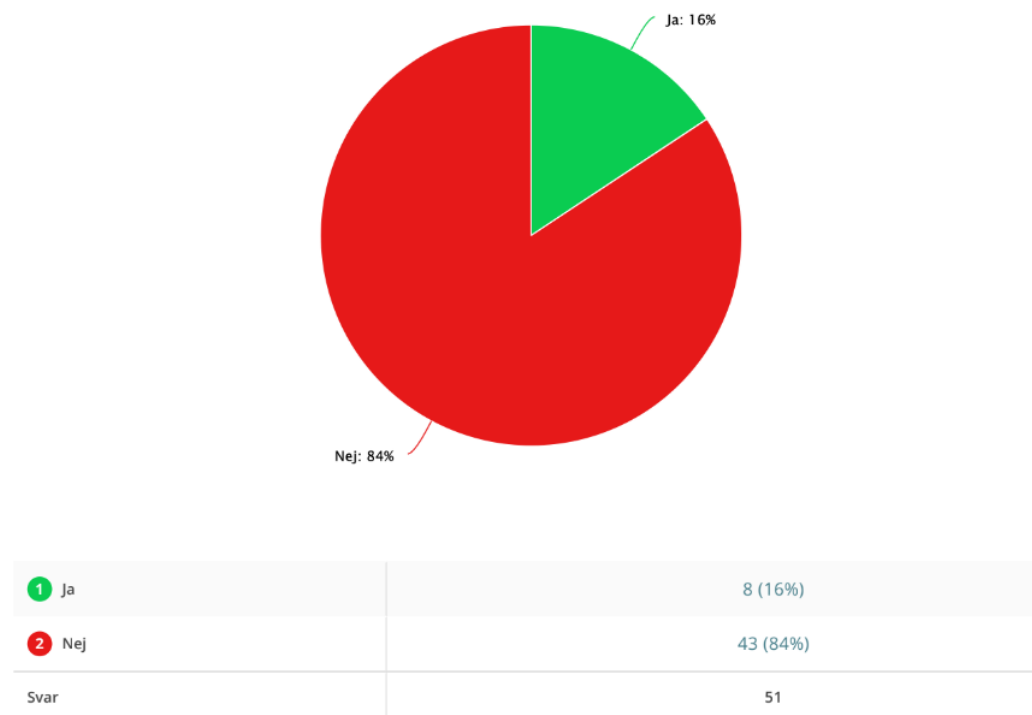
Anledning	Avlivning/död	Osäkerhet/ rädsla	Okunskap	Ovilja	Komplicerad situation
Antal	6	4	1	2	6

Motiveringen bakom varför anmälningar inte upprättades har sammanfattats i tabell 1. Inom kategorin “Avlivning/död” förekom svar där respondenterna motiverat valet att inte anmäla med att patienterna avlivades eller kom in till kliniken avlidna. Under “Osäkerhet/rädsla” hamnade svar där motivationen bakom att inte anmäla grundat sig i en rädsla inför att anmäla eller att de inte varit säkra på att en anmälan var rätt val. “Okunskap om hur man gör” var svaret från en respondent och fick en egen kategori. Kategorin “Ovilja” innefattade svar där en inblandad individ valt att ej anmäla på grund av en ovilja. Vad denna ovilja beror på är inte formulerat i svaren. Den sista kategorin “Komplicerad situation” innefattar svar där det ordagrant beskrivits som en komplicerad situation, samt situationer med mer nyanserade svar, opassande för andra kategorier.

Fråga 4

Om respondenten svarat ‘ja’ på att en anmälan upprättats blev nästa fråga om de personligen var den som upprättade anmälan. Resultaten redovisas i figur 4.

Upprättade du personligen anmälan?
Sida 4 - Fråga 1

Figur 44. Resultat från fråga 4 i enkäten; ”Upprättade du personligen anmälan?”

Fråga 5

Nästa fråga gällde de respondenter som svarat att de inte personligen upprättat anmälan. Respondenterna fick svara på vem som upprättade anmälan. Frågan var fritextbaserad och totalt svarade 38 respondenter (Tabell 2).

Tabell 2. Följdfråga till respondenter som inte upprättade anmälan personligen. "Vem upprättade anmälan om du inte upprättade den själv?"

Roll	Veterinär	Klinikchef	Djurvårdare
Antal	35	2	1

Fråga 6

Med avseende på föregående fråga uppmuntrades respondenterna motivera varför just denna person upprättade anmälan. 36 svar erhöles och motiveringen varierade. 29 av respondenterna uppgav, med olika formuleringar, att det var behandlande veterinär som hade yttersta ansvaret då denne var mest insatt i fallet och hade mest kontakt med djurägare. Samt hänvisade till att veterinären besitter större kunskap om graden av lidande.

Två respondenter angav att anmälan förmodligen skulle tas på mer allvar, antingen av länsstyrelsen eller chefen, om veterinären anmälde.

En respondent uppgav att det var rutin på kliniken att veterinären anmäler.

I fallet där djurvårdaren upprättade anmälan var det för att denne tog över fallet i slutet av arbetsdagen.

När det uppgavs att klinikchefen anmälde var en anledning att skydda enskild personal för att hängas ut. En annan anledning att det var rutin på kliniken.

En respondent mindes inte varför det var veterinären som fick anmäla.

Vissa svar överlappade inom flera av ovan nämnda svar. Exempelvis var det fyra av respondenterna bland de 29 i första svarsgruppen som uttryckte att de förutsatt eller förväntat sig att veterinären anmälde.

Fråga 7

Den näst sista frågan på enkäten ämnade att ta reda på osäkerheter inför att anmäla. Till denna fråga leddes alla respondenter som svarat att de någon gång i sitt kliniska arbete ställts inför en situation där de kände att en anmälan till länsstyrelsen borde upprättas. 63 svar erhöles och av dessa var det en tredjedel (21 respondenter) som svarade att de inte kände någon osäkerhet alls.

Av de resterande svaren fanns det flera faktorer som skapade osäkerhet. Rädsla inför eventuella negativa reaktioner från djurägare var något som 13 respondenter uttryckte, rädslan inkluderade att anklagas offentligt på sociala medier, bli utsatt för hot, att djurägaren skulle bli arg eller ledsen. En av dessa 13 respondenter tillade även att de känner till att flera kollegor trakasserats av upprörda djurägare efter en anmälan. Okunskap om hur en anmälan fungerar, hur den utförs och vem som får anmäla var ytterligare faktorer angivna av 13 respondenter. En känsla av bristande stöd i beslutet för anmälan, dels från veterinär, dels av annan personal gjorde att fem respondenter känt en osäkerhet.

Viss osäkerhet yttrades kring om anmälan var rätt beslut. Tre respondenter kände osäkerhet kring om lidandet var allvarligt nog för att rättfärdiga en anmälan. En del angav även att de känt en rädsla inför vad som kommer hända efter anmälan. Dels vad det innebär för den som anmäler, dels vad det innebär för djurägaren. Medömkan för djurägarens situation togs också upp av två respondenter.

En annan anledning till att två respondenter känt osäkerhet är att de var oroliga för att djurägaren, i framtiden, inte kommer söka hjälp för sina djur på grund av dåliga erfarenheter med personal som anmäler.

Fråga 8

Enkäten avslutades med ett fritextfält där respondenterna fick svara på om de varit med om fler situationer med olika utfall, alternativt om de ville ta om enkäten och svara på frågeställningarna utifrån hur en annan situation föreföll. 14 svar erhöles på denna fråga.

Sex av svaren betonar vikten av kommunikation med djurägaren. Att ett vänligt och professionellt bemötande räcker långt och att de med hjälp av detta kunnat övertala en djurägare att gå med på behandlingar och då avstått från att anmäla. En respondent uppger sig ha märkt att det fungerar bättre i längden att ändra djurägarens inställning, hellre än att anmäla.

Två respondenter har svarat att det är veterinärens ansvar att anmäla. Den ena har angett att det är praxis på deras klinik och den andra angav att det har varit dennes uppfattning att veterinären ska vara den som anmäler som norm.

Vissa respondenter svarade att fall som yrkar på en anmälan måste hänvisas till klinikchefen innan en anmälan upprättas. Klinikchefen är, enligt respondenterna, ofta en person som undviker att anmäla. En respondent uppgav fortsättningsvis att det verkar som att det väger tyngre för klinikchefen om det är en veterinär som vill anmäla än om en annan i personalen yrkar på att en anmälan skall upprättas.

En annan respondent uppger att hen aldrig varit med om att en djursjukskötare upprättat en anmälan.

Att en anmälan upprättas men att djurägaren fortsätter att hålla djur på samma sätt är något som också tas upp av två respondenter.

Diskussion

Tidigare forskning på ämnet, i synnerlighet från ett djursjukskötarperspektiv, var begränsad. Vid efterforskning fanns tidigare examensarbeten från andra universitet. Vetenskapliga studier på högre nivå återfanns ej. Ett examensarbete (Redgewell, 2023) undersökte veterinärers efterlevnad av anmälningsplikten genom en enkätstudie. Örnsjö (2016) utförde en kvantitativ studie av djurhälsopersonalens rutiner och kunskap kring anmälningsplikten. Lundström (2015) genomförde ett examensarbete kring distriktsveterinärers inställning till anmälningsplikten. Ingen av dessa arbeten var således fokuserade på djursjukskötares perspektiv och inställning.

Resultaten av arbetet av Redgewell (2023) visade en bristande efterlevnad av anmälningsplikten hos veterinärer. Likaså brister av rutiner på klinikerna. Även Lundström (2015) framhäver att veterinärerna i studien känner att anmälningar upprättas för sällan. Örnsjö (2016) studie hänvisade till bristande efterlevnad av anmälningsplikten hos djurhälsopersonalen som helhet.

Genom detta examensarbete undersöks legitimerade djursjukskötares inställning och efterlevnad av anmälningsplikten. Resultaten av tidigare arbeten är i linje med resultaten av denna studie.

Enkät

Utifrån svaren på enkäten går det att se att, inom svarsgruppen, är det få som själva tar ansvaret för att upprätta anmälningar till länsstyrelsen. Endast 16% av respondenterna upprättade själva anmälan. När en annan person upprättade anmälan lades ansvaret i 92% av fallen i enkäten över på veterinären. De vanligaste anledningarna till att ansvaret faller på veterinärerna är att de uppfattas ha det yttersta ansvaret, ha mer kunskap om djurets grad av lidande samt att veterinärerna upplevs ha bättre kommunikation med djurägarna. Detta belyser en missuppfattning om hur anmälningsplikten är utformad. Om en person inom djurhälsopersonalen misstänker att ett djur missköts eller far illa är denne skyldig att anmäla. Det är inte bara veterinärer som har denna skyldighet.

Det är möjligt att bristen på kunskap om vem som är skyldig att anmäla är en kvarvarande tendens sedan veterinärer var de enda inom djursjukvården som hade anmälningsplikt. Detta var fallet mellan åren 1971 och 2010. Som legitimerad

djursjukskötare är man skyldig att hålla sig uppdaterad om den vetenskapliga utvecklingen inom yrket (Jordbruksverket, 2021). Detta innefattar även lagstiftning gällande anmälningsplikt och djurskydd. Man kan därför inte enbart förlita sig på vanor och tendenser utan bryter då mot premisserna för sin legitimation. Jordbruksverket framhäver även att du som djursjukskötare skall "(...)följa bestämmelserna om bland annat journalföring, intygsskrivande, tystnadsplikt och anmälningskyldighet" (Jordbruksverket, 2021). Vilket innebär att det bryter mot villkoren för legitimationen om en djursjukskötare brister i sin anmälningsplikt. Djursjukskötare som inte utför sin plikt och ej anmäler när det krävs kan därför ställas inför prövning hos ansvarsnämnden (Jordbruksverket, 2021)

Av svaren framkommer det att djursjukskötare ibland inte håller med veterinärens beslut om att inte anmäla, men att de ändå inte anmäler själva. Respondenterna uppger att detta är på grund av att det upplevs obehagligt att inte ha stöd från veterinären eller chefer i beslutet. Genom att inte anmäla brister man även i dessa fall i anmälningsplikten. För att arbeta i enlighet med det som krävs utifrån legitimationen kan det därför vara nödvändigt att bortse från sina känslor. En anmälan skall upprättas även vid misstanke om brott mot djurskyddslagen, om brottet inte är lindrigt eller lätt avhjälpt, det vill säga inte enbart vid konstaterad misshandel. Här belyses vikten av samhörighet och hur viktigt det är att personen som anmäler har medhåll från sina kollegor och överordnade. Bristen på stöd kan i värsta fall leda till att djurens lidande inte uppdagas.

Ett sätt för personalen att bli bekvämare i beslut om anmälan kan vara att upprätta ett dokument med uppgifter om de patienter där vanvård misstänks. Detta för att sedan ta upp fallen på gemensamma veckomöten och föra en dialog mellan all anställd djurhälsopersonal som hanterat fallet och gemensamt ta beslut om en anmälan borde upprättas. Risken för att patienter som hade dragit nytta av en anmälan faller mellan stolarna minskar och ingen enskild anställd ensam behöver ta beslutet om att göra anmälan till länsstyrelsen.

Viktigt är dock att tänka på att som djurhälsopersonal skall man under besöket föra en dialog med djurägaren och få en helhetsbild över hur hemmasituationen ser ut och om det finns några förbättringar som kan göras.

Flera respondenter angav att det var praxis på kliniken att veterinären eller klinikchefen är den som upprättar anmälan. Klinikens regler står dock inte över djurskyddslagen och anmälningsplikten. Om man i sitt yrke upplever att det finns befogenhet för en anmälan bör inte klinikens regler vara det som sätter stopp. Lagen står över företagets bestämmelser.

20% av respondenterna uppgav att de på ett eller annat sätt inte förstår hur en anmälan går till, vem som får eller borde anmäla. För att arbeta i linje med sin legitimation är djursjukskötare skyldiga följa anmälningsplikten (Jordbruksverket, 2021). Det går att argumentera för att en djursjukskötare inte arbetar i enlighet med sin legitimation när denne inte vet hur man anmäler. Ett förslag på en lösning på bristande kunskap i utförandet av en anmälan kan vara att klinikerna har en mall eller en genomgång för sina anställda med rutiner för hur en anmälan går till och vilka sätt en anmälan kan skickas in beroende på vilket län kliniken är belägen i.

Flera respondenter uttryckte på olika sätt genom enkätfrågorna att de i sin yrkesutövning antagit att veterinären anmäler eller att de förutsatt att veterinärens bedömning var korrekt i att inte anmäla, även om de själva bedömt att en anmälan borde upprättas. 13% av respondenterna uppgav även som svar på frågan om en anmälan upprättades att de inte visste. Att antaga att en annan person utför anmälan eller att överlåta ansvaret till någon annan kan vara en fråga om "det man inte vet tar man inte skada av", det vill säga att de fränsäger sig ansvaret för att undvika att behöva tänka på det. Det kan även vara ett tecken på empatitrötthet vilket är en form av stressrespons personal inom vårdande yrken kan drabbas av (Svensk MeSH, 2024). Upprepad utsatthet för situationer innefattande empati och medkänsla, kombinerat med hög arbetsbelastning, kan leda till utbrändhet vilket yttrar sig i brist på empati (Eklund & Mielczarek, 2019). Empatitrötthet är viktigt att uppmärksamma, behandla och förebygga av både personal och arbetsgivare för att undvika felaktiga beslut och för att förhindra de negativa effekter empatitröttheten kan ha på kropp och sinne (Eklund & Mielczarek, 2019)

Resultatet av enkäten tyder på att det finns mer än osäkerhet kring hur en anmälan går till - det finns en uttalad rädsla för vad en anmälan skulle innebära. Det är ett faktum att det kan förekomma hot och hat gentemot den som anmäler. Något som de två representanterna från de olika länsstyrelserna uppmärksammade. Upprättas anmälan i ens eget namn kommer det finnas med i anmälan och djurägaren skulle eventuellt kunna utsätta denne för trakasserier i olika former. Båda representanterna från länsstyrelsen gjorde klart att för att undvika personangrepp är det klokt att kliniken går med på, och helst har som standard, att en anmälan görs i klinikens namn och inte att den enskilda anställdas namn står på anmälan.

Liknande åtgärder som beskrivs ovan har införts av kriminalvården i Region Väst (Ekot i P1 2024). För att få fler anställda på anstalter att våga anmäla hot och våld skall anmälan numer upprättas i myndighetens namn i stället för den anställda om anmäler. Detta för att skydda personalen då de personuppgifter som finns i anmälan ges ut till den som anmäls och skulle kunna leda till ytterligare hot, trakasserier eller eventuellt våld (Ekot i P1 2024).

Intervju

Båda representanterna från länsstyrelsen uppgav att det skiljer sig från län till län vilka sätt en anmälan kan skickas in på. Som angivet i enkätdiskussionen kan det underlätta om kliniker har en mall eller annan form av rutinmässig utbildning där det presenteras hur en anmälan går till och i vilka format en anmälan kan upprättas i respektive län klinikerna befinner sig i.

Länsstyrelsens olika län har en rådgivningstelefon man kan vända sig till om man är osäker på om en anmälan skall upprättas eller inte. Telefonen bemannas av djurskyddshandläggare och av de samtal från djurhälsopersonal som kom kommer in är det i stort sett alla som leder till en anmälan. 20% av anmälningar upprättade av djurhälsopersonal kommer in via rådgivningstelefonen (B, 2024). Rådgivningstelefonen finns tillgänglig i alla Sveriges län och telefonnumret hittas på den specifika länsstyrelsens hemsida.

Något som båda representanterna belyste var att det bästa sättet för kliniker att skydda sina anställda och för att minska obehag för personalen som anmäler är att en anmälan upprättas i klinikens namn och inte i den enskilda personalens. Flera av respondenterna på enkäten uppgav att rädsla för repressalier från djurägare var ett skäl till att de undvek att upprätta en anmälan. Genom att ha som regel att anmälningar upprättas i klinikens namn hade en känsla av obehag och brist på anonymitet kunnat stoppas. Detta skulle i sin tur kunna leda till att färre diskrepanser mot anmälningsplikten uppstår och att fler djurskyddsbrott anmäls.

Om en klinik inte tillåter anmälningar i klinikens namn berättade representanten från länsstyrelsen i Uppsala att det är möjligt att uppfylla sin anmälningsplikt även vid en anonym anmälan. Detta kan dock leda till en utredning från länsstyrelsen om det uppdagas att djuret varit på en klinik men att en anmälan inte upprättats därifrån. Det går däremot att lösa genom att personalen i fråga visar att de upprättat anmälan anonymt genom till exempel en skärmbild av inskickad anonym anmälan.

Förutsatt att alla länsstyrelser är eniga om att det är säkrare för djurhälsopersonal att anmäla i klinikens namn borde detta rimligtvis kunna förmedlas som en rekommendation till kliniker i alla län. Med stöd från länsstyrelsen skulle personalen förmodligen vara mer bekväma med att föreslå för sina överordnade att upprätta en anmälan i klinikens namn.

Etik

Beslut såsom om man ska anmäla eller inte kan vara etiskt och moraliskt komplext. Då kan det vara hjälpsamt att ställa sig frågan om vad som väger tyngst; *handlingen i sig, konsekvenserna* av den eller *agenten*? Agenten i detta fall innebär den individ som utför en handling. För att analysera denna frågeställning kan vi vända oss till de normativa etiska teorierna. Detta arbete tar upp teorierna , dygdetik, pliktetik och konsekvensetik.

Dygdetik

”En dygd kan definieras som en förvärvad mänsklig karaktärsegenskap som är fördelaktig och som leder till att människan utför rätt handlingar och gör dem skickade för det mänskliga livet som helhet.” (Sandman, & Kjellström, 2017:118)

Dygdetiken fokuserar på den mänskliga helheten och karaktärsdrag snarare än de enskilda handlingarna. Man föds inte dygdig utan utvecklar genom sina erfarenheter och handlingar dygdiga egenskaper (Sandman & Kjellström, 2017).

Det finns inga specifika förslag på hur en individ ska agera i specifika situationer för att framstå som etiskt korrekt inom dygdetiken. Dock går det att påvisa vissa karaktärsdrag - dygder - som krävs av vårdpersonal för att vården som ges ska vara av en god etisk kvalitet (Sandman & Kjellström, 2017).

Gunilla Silfverberg beskriver i sin avhandling från 1996 (Se Sandman & Kjellström, 2017) ett behov av dygder inom vårdandet. Dessa dygder går till viss del även att applicera på djursjukvården. En av de beskrivna dygderna är bland annat integritet, integriteten ses även som en sammanfattning av de tre andra beskrivna dygderna, flexibilitet, lyhördhet och dialogisk förmåga. Integriteten är en viktig del av vårdandet för att främja tillit till vårdgivaren och att ge hjälp där hjälp kan ges, efter vårdtagarens förutsättningar.

I enkätsvaren svarade två av djursjukskötarna att de hade en rädsla för att genomföra en anmälan då de var under uppfattningen att djurägarna kunde förlora tilliten till sin klinik eller för djurhälsopersonalen generellt. I och med det skulle det därför kunna finnas risk att de väljer att hålla djuret hemma nästa gång det blir sjukt, alternativt söker sig till en annan klinik. Om man utgår från dygdetiken skulle man kunna resonera att det finns en brist på integritet hos djursjukskötarna som inte anmäler, då det är en del av legitimationen att anmäla misstänkt vanvård och misskötsel, samtidigt som de värnar om sin integritet på det sätt att de prioriterar tilliten given till dem av djurägarna istället för den gentemot sin legitimation.

Pliktetik

Inom pliktetiken är det handlingen i sig som står i centrum. Vad som gör en handling till den rätta är inte konsekvensen av handlingen, det som istället är viktigt är att handlingen är pliktenlig. Enligt Kant innebär en plikt det som är i enlighet med något du som individ hade varit bekväm med att upphöja till allmän lag – maxim. Något som gynnar en människas medel för att nå ett mål. (Karolinska institutet, 2020). Enligt pliktetiken finns det vissa handlingar som alltid klassas som omoraliska. Exempel på dessa handlingar är mord och lögner. Plikter är absoluta och därför kan inte en handling klassas som rättfärdig i vissa fall och inte i andra. Med andra ord går det inte att motivera att exempelvis mord är rättfärdigat i vissa fall med hjälp av en viss motivering. Plikterna är regler för att leva som ingen människa bör bryta mot. (Sandman & Kjellström, 2017)

Immanuel Kant var grundare till pliktetiken och belyste människans inneboende rationalitet och förnuft. Dessa två egenskaper ger i sin tur en person sitt människovärde och vägleder personen i sin relation till sig själv och sin omgivning. En persons handlingar påverkas av både känslor och förnuft, och förmågan att ta dessa två krafter och resonera sig fram till ett handlande är att vara moralisk. (Sandman & Kjellström, 2017)

I enlighet med den kantianska pliktetiken väger människans självbestämmande förmåga tungt. Man bör alltid räkna med att en persons förnuftighet att ta rätt beslut i en given situation (Sandman & Kjellström, 2017). Utgår man från detta bör djursjukskötarna se till djurägarnas självständighet och förlita sig på att de, med rätt verktyg, tar förnuftiga och rationella beslut. En anmälan till länsstyrelsen betyder inte automatiskt ett straff för djurägarna utan är ofta ett verktyg för att uppmuntra och vägleda djurägarna att förbättra sin djurhållning, något som länsstyrelsens representanter även betonar i intervjuer.

Enligt den amerikanska filosofen Christine Korsgaard, som företräder en kantiansk teori, menar Kant att en handling alltid innefattar interaktion mellan två faktorer - ett incitament och en princip (Korsgaard, 2005). Incitamentet är det som får agenten att agera, något som influerar agenten att se på ett objekt som önskvärt eller med avsmak, principen är vad agenten gör när denne möts av incitamentet (Korsgaard, 2005). Teoretiskt sett hade man kunnat resonera att incitamentet för agenten; djursjukskötaren, eller djurhälsopersonal i stort, är att värna om och ta hand om djuren de möter. Om man ser en anmälan från djurägarens sida, kan man förstå en viss känsla av svek eller underlägsenhet, men utifrån tanken om människans rationalitet kan vi förutsätta att denne kan få insikt - dels i principen, som i detta

fall var en anmälan, dels i incitamentet; djurhälsopersonalens absoluta intresse för djurets välmående.

Kant, enligt Korsgaard (2005) menar att lagar utformas efter vår djuriska natur. Vi, som art, vill inte dö, därför gör vi mord olagligt. Vi vill inte bli slagna, därför gör vi misshandel till ett brott. Detsamma går att säga när vi satt lagar som skyddar djuren. Det som innefattas i djurskyddslagen är sådant människan inte heller vill utsättas för; svält, våld, inlåsning, vanvård. Vi kan se oss själva i dessa djur som kännande, tänkande varelser och eventuellt har människan haft sig själv som utgångspunkt när dessa lagar stadgades. Att behandla djuren som vi själva vill behandlas, det vill säga i enlighet med vår djuriska natur, kan därför tolkas som det pliktetiskt korrekta. Att fullfölja sin anmälningsplikt gentemot djuren kan då ses som det rätta valet.

Konsekvensetik

I kontrast till pliktetik förespråkar konsekvensetiken i stora drag att den etiskt riktiga handlingen skapar största möjliga lyckan för största möjliga antal, vilket också betyder att en enskild individs uppoffring kan accepteras om det bidrar till en positiv inverkan på ett större antal individer. Detta är situationsbaserat och kräver ställningstagande och avvägning av den enskilda individen i en relativt lång tankekedja. Det finns inte ett singulärt rätt val och ställningstagande som går att applicera på alla situationer (Sandman & Kjellström, 2017).

Om man resonerar i enlighet med konsekvensetiken kring en situation där en anmälan leder till en omplacering av ett vanskött djur kan det från djurägarens håll verka som ett straff mot denna djurägare som kanske trots allt gjort allt i sin makt för att sköta djuret korrekt med hänsyn till sina förutsättningar. Ingripandet kan dock leda till en bättre djurvälstånd sett utifrån ett större perspektiv och ett bättre samarbete mellan djursjukvården och de instanser som har makt att ta hand om djur som bakom stängda dörrar far illa.

Som konsekvensetiker måste man utgå från utfallet av alla möjliga scenarier. En anmälan hade kunnat leda till förbättring för djuret. Men en anmälning skulle även kunna leda till att ett brev skickas ut och att djurägaren inte följer detta. Anmälningen hade också kunnat leda till hot mot personalen, att ägaren tar ut frustrationer på sitt djur, eller att djuret råkar illa ut på andra sätt. Det gäller dock

att väga alla scenariers utfall och bedöma vilket som ger största möjliga lycka för största möjliga antal.

Förtroende för länsstyrelsen innefattar en tro på att en anmälan leder till förbättringar för djuren anmälningarna gäller för, i varje fall i majoriteten av fallen. Om man utgår från ett konsekvensetiskt perspektiv kan faktumet att någon fullföljer anmälningsplikten tolkas som det som ger största möjliga lycka för största möjliga antal. Mängden misskötta djur skulle kunna minska om anmälningsplikten alltid följdes. En utebliven anmälan kan leda till utökat eller förlängt lidande för ett djur. En anmälan kan däremot leda till förbättring av djurets välmående i form av uppmaningar och instruktioner för förbättrad omvårdnad, eller omplacering till ett annat boende med andra förutsättningar eller förmåga till omvårdnad. Därför kan det vara rimligt att resonera att det är bättre att anmäla en gång för mycket än för lite.

Professionsetik

Professionsetik till skillnad från dygd, plikt och konsekvensetik inte en normativ etisk teori utan är i stället etik anpassad för olika yrken. Professionsetik tillämpas ofta inom humanvården och används för att personalen skall handla efter vissa skrivna eller oskrivna regler och uppföra sig på ett visst sätt när de ställs inför situationer som kräver snabba etiska ställningstagande. Eftersom professionsetik går att tillämpa inom alla vårdande yrken borde inte djursjukvården utebli. Därför är det värt att nämna, framför allt vid frågor om hur djurhälsopersonal skall agera med hänvisning till anmälningsplikten. Personalen kan använda sig av aktiva värdegrunder för att kunna ta beslut när de möter vanvård i kliniska situationer. "Ett viktigt skäl för att ha en uttryckligen formulerad värdegrund på arbetsplatsen är att det då inte blir upp till den enskilda personens moral hur en situation skall hanteras." (Sandman & Kjellström, 2017:74)

Att klinikerna sätter en standard för vilka värdegrunder som skall följas kan underlätta för personalen att veta hur de skall agera när de står inför att anmäla till länsstyrelsen eller inte.

Material och metod

Arbetet har haft begränsningar i utförandet. Klinikerna enkäten skickades till valdes utifrån ett bekvämlighetsurval och innefattar därför inte alla kliniker i Sverige.

Enligt en branschrapport från 2022 (Gröna arbetsgivare, 2022) finns det 253 kliniker som är medlemmar i sektionen "Svensk Djursjukvård" inom Gröna arbetsgivare, men dagsläget finns ingen statistik över hur många djurkliniker som finns i hela Sverige (Konkurrensverket, 2018). Enkäten skickades ut till 107 kliniker. För att kunna dra kvantitativa slutsatser hade en större urvalsgrupp krävts. Urvalsgruppen kan dock anses vara tillräcklig för att göra kvalitativa analyser och för att belysa problematiken med att djursjukskötare brister i sin anmälningsskyldighet.

En annan begränsning var utformandet av enkäten. Tekniska svårigheter uppstod vid framtagning av enkäten vilket ledde till att frågor inte kunde vara obligatoriska att besvara. Detta ledde i sin tur till att viktig information uteblev då respondenterna hade möjligheten att hoppa över eller undvika att svara på frågor. Detta kan ha påverkat mängden ofullständiga svar på enkäten. Av de 95 personer som svarade på enkäten var det 80 personer som slutförde enkäten. På grund av att frågor inte var obligatoriska var det en varierande svarsgrad på de olika frågorna vilket kan ses i resultatet. Genom att använda ett annat program för att utveckla enkäten, eller genom att ha en djupare teknisk förståelse för programmet hade svarsgraden och kvaliteten på enkäten kunnat förbättras.

Utformningen av frågorna hade även kunnat optimeras. Det hade exempelvis varit intressant att ställa frågan om hur länge respondenterna arbetat samt hur lång tid det gått sedan de tagit examen. Detta för att få en djupare förståelse för varför många inte visste att de omfattas av anmälningsskyldigheten samt varför en stor del ansåg att det var veterinärens ansvar att anmäla till länsstyrelsen. Att denna fråga inte ställdes bidrog dock förmodligen med en känsla av anonymitet. Något som kan ha haft en positiv effekt på antalet respondenter.

Konklusion

Det finns bristande efterlevnad av anmälningsplikten och alla djursjukskötare följer inte anmälningsplikten i den mån som krävs enligt enkätsvar. Djursjukskötare kan uppleva osäkerheter och rädsla när det kommer till att anmäla en djurägare till länsstyrelsen. Rädsla för djurägares potentiellt negativa eller hotfulla reaktioner gör att djursjukskötare inte vågar anmäla misstänkt vanvård. Ansvar att upprätta en anmälan läggs i de flesta fall på veterinären enligt den presenterade enkätstudien. All djurhälsopersonal har dock anmälningsplikt och skall därför ta lika mycket ansvar för att uppfylla kraven legitimationsyrken ställer.

Kunskapsbrist kring anmälningspliktens tillämplighet och vad som kan misstänkas vara vanvård som yrkar på en anmälan är hinder som kan göra att en nödvändig anmälan till länsstyrelsen uteblir. Åtgärder för att sprida kunskap om vilka medier en anmälan kan upprättas via, hur det går till, vem som är skyldig att anmäla och varningstecken för vanvård kan underlätta beslut och tydliggöra för djurhälsopersonalen hur de skall följa anmälningsplikten.

Att upprätta en anmälan i klinikens namn i stället för i den individuella personalens namn är tryggare för den som anmäler enligt länsstyrelsens representanter. Att föra dialog mellan hela personalstyrkan som hanterat fallet kan ett beslut om anmälan tas gemensamt. Att inte behöva axla beslutet själv kan underlätta för enskild personal.

Om möjligheten finns bör dialog föras mellan den som anmäler och djurägaren. Djurägaren kan gynnas av att få en förklaring till varför en anmälan kommer upprättas och bör, precis som tidigare nämnts i etikdiskussionen, ges möjligheten att nyttja sin förnuftighet och själv få förtroendet att göra de förbättringar som vi i djurhälsopersonalen föreslår.

Verkligheten utgår inte utifrån endast en etisk teori. Ingen människa agerar 100% som det ena eller det andra, utan var person har sina egna erfarenheter vilket färgar dennes beslutstaganden och resonemang. De normativa etiska teorierna kan dock fungera som verktyg inför att forma ett beslut, men detta innebär inte att respondenterna utgått från teorierna när de tagit beslut om anmälan. Professionsetik för vårdande yrken kan tillämpas även på den veterinärmedicinska sidan och appliceras för den som känner sig tveksam till vad rätt beslut är och innebär.

Från resultaten av enkätstudien - den bristande efterlevnaden av anmälningsplikten, tendenser att avsvära sig ansvaret, uteblivna anmälningar på grund av obehag - går det att dra slutsatsen att i vissa fall väger rädslan tyngre än plikten att anmäla.

För att dra mer övergripande slutsatser eller kvantitativ statistik för yrkesgruppen legitimerade djursjukskötare i Sverige krävs större urvalsgrupper, fler intervjuer och mer ingående statistiska underlag.

Referenser

A, djurskyddshandläggare, Länsstyrelsen Södermanland, intervju 2024-02-09

B, Länsveterinär, Länsstyrelsen Uppsala, intervju 2024-02-05

Eklund S. & Mielczarek A. (2019). Strategier och hantering vid empatitrötthet bland sjuksköterskor. (Examensarbete i omvårdad 2019). Malmö Universitet, Sjuksköterskeprogrammet, DiVA, id: diva2:1485547 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1485547/FULLTEXT01.pdf>

Ekot i P1 (2024). Pernilla Wadebäck [P1 Dokumentär miniserie]. Sveriges Radio, P1 11 april <https://sverigesradio.se/artikel/ny-rutin-ska-skydda-anstalda-i-kriminalvarden>

Jordbruksverket (2023), Djurskyddet i Sverige. <https://jordbruksverket.se/djur/djurskydd-smittskydd-djurhalsa-och-folkhalsa/djurskyddet-i-sverige> [2024-02-08]

Jordbruksverket (2023). Djurskyddet i Sverige. Upplaga 1. Jordbruksverket.

Djurskyddet Sverige (2023). En rapport om Djurhälsopersonalens anmälningsplikt och avelslagstiftningen. Djurskyddet Sverige. https://www.djurskyddet.se/wp-content/uploads/2024/01/Rapport_djurhalsopersonal_231222_LR_mindre.pdf [2024.01.23]

Konkurrensverket (2018). Konkurrensen i Sverige. Kap. 19: Djurvårdsmarknaden (2018:1), Konkurrensverket https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyrer/rapportserie/rapport_2018-1_kap19-djursjukvardsmarknaden.pdf [2024-03-29]

Korsgaard, C. (2004). Fellow creatures: Kantian ethics and our duties to animals. Tanner Lectures on Human Values, 24: 77-110.

Lundström, E (2015). Djurens enda hopp? Om inställningen bland distriktsveterinärer till anmälningsplikt vid misstanke om brott mot djurskyddslagen. (Examensarbete 2015:43). Sveriges Lantbruksuniversitet. Veterinärprogrammet. urn:nbn:se:slu:epsilon-s-4096

Redgewell, A. (2023). Veterinärers anmälningsplikt av bristande djurskydd - Erfarenheter bland svenska veterinärer. En enkätstudie. (Examensarbete 2023)

Linnéuniversitetet, Magisterprogram inom djurskydd, DiVA, id: diva2:1777322
<https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1777322/FULLTEXT01.pdf>

Sandman, L & Kjellström, S. (2017). Etikboken, Etik för vårdande yrken. Upplaga 1:8, Studentlitteratur AB.

SFS 1988:534. Djurskyddslag. Näringsdepartementet

SFS 1971:810. Förordning med allmän veterinärinstruktion. Näringsdepartementet

Örnsjö, M (2016). Djurhälsopersonalens anmälningsplikt på smådjurskliniker – en kvantitativ studie om förekomst, kunskap och rutiner (Examensarbete 2016:675) Sveriges Lantbruksuniversitet, Etologi och djurskydd – kandidatprogram, urn:nbn:se:slu:epsilon-s-6074

Tack

Vi vill rikta vår tacksamhet till Länsstyrelsen Södermanland och Länsstyrelsen Uppsala för deras medverkan i intervju och svar på våra många frågor. Vi vill även tacka vår handledare och opponenter för deras hjälp och stöd under arbetsprocessen.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.
- NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.
- Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.